

Mejniki na nekdanji beneški meji na Kraškem robu

GEODETSKI UTRINKI

Mejniki na nekdanji beneški meji na Kraškem robu

GEODETSKI INŠTITUT SLOVENIJE

GEODETSKI UTRINKI

Mejniki na nekdanji beneški meji na Kraškem robu

Avtorji: dr. Mihaela Triglav Čekada, Branko Bratož - Ježek, dr. Anka Lisec

Avtorji fotografij: dr. Mihaela Triglav Čekada, dr. Miha Čekada, Domen Sotenšek, mag. Vasja Bric

Vir podatkov: Geodetska uprava Republike Slovenije, Arhiv Republike Slovenija, Državni arhiv v Trstu, Državni arhiv v Benetkah, Pokrajinski muzej Koper

Kartografija: Geodetski inštitut Slovenije

Kartografsko oblikovala: Špela Intihar

Izdela: Geodetski inštitut Slovenije

Oblikoval: Jani Demšar

Naklada: 500 izvodov

Ljubljana, 2026

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

528.4(497.472)

TRIGLAV Čekada, Mihaela

Mejniki na nekdanji beneški meji na Kraškem robu / [avtorji Mihaela Triglav Čekada, Branko Bratož - Ježek, Anka Lisec ; avtorji fotografij Mihaela Triglav Čekada ... [et al.] ; kartografija Geodetski inštitut Slovenije]. - Ljubljana : Geodetski inštitut Slovenije, 2026.
- (Geodetski utrinki)

IISBN 978-961-97121-4-6
COBISS.SI-ID 288772867

Uvod

Kraški rob poleg drugih naravnih in zgodovinskih znamenitosti skriva tudi ostanke petsto let stare beneško-habsburške meje, ki velja za eno najstarejših in najstabilnejših političnih mej na območju današnje Slovenije. Meja je bila oblikovana z mirovnimi sporazumi po vojni med Beneško republiko in Habsburžani v letih 1508-1516. Habsburžani so takrat obdržali Goriško in Tolmino ter večino notranjosti današnjega slovenskega ozemlja, Beneška republika pa je ohranila Istro, Furlanijo in obalna mesta. V večjem delu se je ta meja ohranila skoraj tri stoletja, in sicer vse do padca Beneške republike v letu 1797.

Čprav je preteklo že več kot dvesto let od padca Beneške republike, je nekdanji potek meje med Beneško republiko in Habsburško monarhijo v tem prostoru ostal presenetljivo dobro ohranjen. Razlog, zakaj je ta meja s starimi mejnimi znamenji tako dobro ohranjena, je ta, da je bila meja veljavna v času nastanka tako imenovanih davčnih občin, ki so nastale s prvim enotnim popisom zemljišč na našem ozemlju v 18. stoletju. Poznavalci zemljiškega katastra se boste ob tem zagotovo spomnili, da so bile te davčne občine predhodnice katastrskih občin. Ob franciscejski katastrski izmeri v prvi polovici 19. stoletja, ki so jo na tem območju izvajali med letoma 1818 in 1819, so se praviloma meje nekdanjih davčnih občin prevzele za meje katastrskih občin. Pri tem je bila velika skrb namenjena označitvi poteka meje katastrskih občin v naravi – tam, kjer so mejna znamenja že bila, so se popisala in prevzela kot mejniki katastrskih občin, s tem pa tudi kot mejniki zemljiških parcel.

Pomembni današnji dokazi teh zgodovinskih dejstev so ohranjena mejna znamenja na terenu, ki v veliki večini še danes po položaju sovpadajo s potekom mej katastrskih občin. Vzdolž nekdanje meje med Beneško republiko in Habsburško monarhijo je danes mogoče najti zanimiva mejna znamenja – od nekdanjih beneških mejnikov iz 16. in 17. stoletja do klesanih mejnikov katastrskih občin iz časa franciscejske izmere in klesanih mejnikov srenjskih ali agrarnih skupnosti, ki so jih tod postavljali v drugi polovici 19. stoletja. Po obliki in zgodovinski vrednosti izstopajo mejniki na nekdanji meji med Beneško republiko in Habsburško monarhijo. Tu so se ohranile med drugim klesane apnenčaste plošče z grbom Beneške republike ali Habsburške monarhije, ki so nekdaj stale na zidanih mejnih stebrih. Zanimive so tudi tako imenovane *muše*, ki so značilni 20 m dolgi kupi kamenja, izstopajo pa tudi naravni mejniki, kot so izvirji in jame, ter druge označbe mej posesti, ki so jih lastniki ali posestniki v zgodovini postavili za razmejitev posesti.

V knjižici so predstavljeni najzanimivejši mejniki na in ob nekdanji beneški meji na Kraškem robu, ki jih spremljajo zanimive zgodbe. Z njimi se razkriva manj znano poglavje zgodovine slovenske Istre in pokaže, kako lahko kamniti mejniki, stari tudi več stoletij, še danes pričajo o nekdanjih državnih mejah, administrativnih mejah ter posestni strukturi in razvoju zemljiškega katastra na naših tleh. Med najbolj zanimivimi mejniki naj izpostavim nekdanji beneški mejnik, ki stoji v manjši dolinici s izvirom na ledini Krapnik pod Debelim hribom in je v času franciscejske izmere postal tromeja katastrskih občin, leta 1865 pa še mejnik srenjske posesti.

Kljub njihovi častitljivi starosti vse te mejnike geodeti še vedno uporabljamo za urejanje katastra nepremičnin, zato jih moramo varovati v naravi tam, kjer smo jih našli. Poleg pomena za uradno zemljiško administracijo je ohranjanje teh mejnikov izjemno pomembno tudi z vidika kulturne dediščine, saj bodo lahko le tako ostali vidni dokazi zgodovine za naše znanke.

prof. dr. Anka Lisec,
predstojnica Oddelka za geodezijo,
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo

Mejniki na in ob nekdanji beneški meji na Kraškem robu

Čeprav beneške meje že od leta 1797 ni več, se je njena meja v slovenski Istri ob Kraškem robu ohranila v obliki mej katastrskih občin vse do danes. Na njej in v njeni bližini je danes mogoče opaziti vse od podolgovatih kupov kamenja, imenovanih muše, do klesanih mejnikov katastrskih občin iz časa franciscejske zemljiškokatastrske izmere, poznejših mejnikov srenj ali agrarnih skupnosti ter naravnih mejnikov, kot so izviri in jame. V njeni bližini so se ohranile tudi nekatere klesane plošče, velike 49 cm × 49 cm, z beneškim levom ali avstrijskim grbom, ki so bile leta 1755 pritrjene na vsako stran zidanih opečnatih mejnih stebrov.

Tako še vedno veljavne meje katastrskih občin dokazujejo pomembno zgodovinsko mejo, ki je ločevala Istrane zadnji petsto let, saj je beneška meja s pretvorbo v meje katastrskih občin ostala bolj kot ne nespremenjena vse od leta 1523 do danes.

● mejnik

↑ avstrijski ali
beneški grb 1755

● jama ali izvir

— nekdanja
beneška meja

Predstavljene mejniki na in ob nekdanji beneški meji

Kako je nekdanja beneška meja postala meja katastrskih občin

Po padcu Beneške republike leta 1797 je nekdanja beneška meja dobila vlogo meje občin Koper in Socerb (Fünfenberg) ter hkrati posameznih vasi ob njej. V letih 1818 in 1819, ko so tod izvajali franciscejsko zemljiškokatastrsko izmero, so meje vasi postale meje katastrskih občin. Takrat so na teh mejah postavili še nove klesane mejnike. Meje katastrskih občin iz časa franciscejske zemljiškokatastrske izmere so ohranile svojo veljavo v zemljiškem katastru ali današnjem katastru nepremičnin vse do danes. To pomeni, da lahko v slovenski Istri na podlagi mej katastrskih občin sledimo petsto let stari meji, ker je bila beneško-habsburška meja tod večinoma dokončno urejena že leta 1523. Takrat so se o poteku beneške meje dogovorili, vendar so na njej še vedno ostala manjša območja nerazdeljene zemlje, ki sta jo lahko hkrati uporabljali obe strani, večinoma je šlo za izvire in kali. Kljub načelnemu dogovoru sta obe strani ta dogovor večinoma poskušali izigravati, predvsem zaradi sprotnih koristi pri uporabi sosednjih zemljišč, zato so bili ob meji pogosti oboroženi spopadi. Prav zato se raznovrstni mejniki na tej meji večinoma niso dolgo ohranili. V tristo letih Beneške republike so tod za mejnike uporabljali vse od naravnih topografskih danosti, kot so vrhovi, grabni, izviri in drevesa, do klesanih mejnikov, zidanih stebrov in podolgovatih kupov kamenja, ki jih domačini imenujejo muše.

Današnja podoba lokacij: A) izvir Brstenik, E) lom suhega zidu na južnem pobočju pod Marijo Snežno in F) Foiba Cernaiana – vhod v manjše brezno zahodno ob vrtači V jami

Do danes so se o poteku beneške meje ohranile predvsem topografske risbe, ki so shranjene v italijanskih državnih arhivih v Trstu in Benetkah. Prva risba meje iz 17. ali 18. stoletja med Mačkoljami (Caresana), ki so danes v Italiji, in Črnotičami prikazuje mejo, ki je izrisana z ravno linijo od Mačkolj do izvira Brstenik (lokacija A), potem zavije navzdol pod Kraški rob in pusti vas Črni Kal na avstrijski strani, nato pa se vrne na Kraški rob in ob njem po jugovzhodni strani obide hrib Gradišče s cerkvijo Marije Snežne. V točki E, poimenovani Flandia Dolina, se meja obrne pravokotno proti severovzhodu in se konča v točki F, poimenovani Foiba Cernaiana, kar lahko prevedemo v črno jamo. Še danes so na teh lokacijah: A) izvir Brstenik tik nad ostanki stare ceste pod kamnolomom Grucelj oziroma pod nekdanjim vrhom hriba Gaber, E) lom suhega zidu na južnem pobočju hriba Gradišče, imenovanem tudi Marija Snežna po cerkvi na njem, in F) vhod v manjše brezno na zahodni strani večje vrtače z ledinskim imenom V jami.

Topografska risba beneške meje med Mačkoljami in Črnotičami iz 17. ali 18. stoletja (vir: Državni arhiv v Benetkah, Dispacci dei rettori, Istria, f. 19, c. 1)

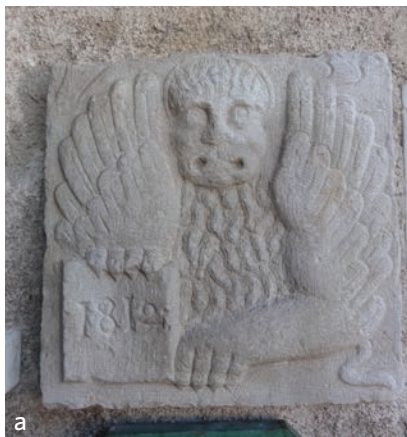
Veliko podrobnejša je karta Vincenza Dinija iz 18. stoletja, na kateri so omenjene lokacije ponovno označene. Izvir Brstenik je na tej karti imenovan *Wirstenic*, *Flandia* Dolina je imenovana enako, črna jama pa je *Tabia nera*. Na tej karti so s *Capitelo* ali skrajšano *Cap.* označene še lege zidanih mejnih stebrov iz leta 1755, ki so imeli na strani, obrnjeni k Beneški republiki, klesano ploščo z beneškim levom, na drugi strani pa avstrijski grb. V celotni Istri se zidani stebri niso ohranili, ohranile so se le posamezne klesane plošče ali njihovi deli in še te na drugotnih lokacijah. Nam najbližji ohranjeni zidani beneški stebri, iz sicer nekaj desetletij kasnejšega leta 1791, so se ohranili v beneški laguni v mestu Jesolo v Italiji.

Jesolo, Italija: ohranjen beneški mejni steber z letnico 1791, skupna višina je 2,4m, presek pri tleh pa obsega 80 cm × 80 cm.

Celotne klesane plošče z grbom, ki so bile nekdanj nameščene na zidane stebre v slovenski Istri, danes najdemo na teh lokacijah:

- beneški lev, vzdian levo od vhodnega portala, na naslovu Črnotiče 29, poleg letnice 1755, ki je vidna na zgornjem robu plošče, je na knjigi navedena še letnica 1812,
- beneški lev, razdeljen na dva dela, ki sta ločeno vzdiana v zid, na naslovu Osp 43, pred tem sta to bila zidaka starejše stavbe,
- avstrijski grb, vzdian na notranjo stran pokopališkega zidu cerkve sv. Janeza Krstnika v Predloki, ki so ga našli leta 1892 pri obnovi tlaka te cerkve,
- avstrijski grb na hiši na naslovu Črni Kal 51 in
- dva beneška leva, ki sta v Pokrajinskem muzeju Koper.

a

b

Plošči z beneškim levom z letnico 1755: a) na vhodnem portalu na naslovu Črnotiče 29 z dodatno letnico 1812 in b) iz dveh delov, vzdana v zid, na naslovu Osp 43

Dve plošči z beneškim levom iz Pokrajinskega muzeja Koper

a

b

Plošči z avstrijskima grboma z letnico 1755 (MDCCLV): a) na hiši na naslovu Črni Kal 51 in b) na notranji strani cerkvenega zidu sv. Janeza Krstnika v Predloki

Nekdanji beneški mejnik v Krapniku pod Debelim hribom

Na Podgorskem krasu, približno petsto metrov severozahodno od položnega vrha Debeli hrib (505 m) ali petsto metrov vzhodno od vrha Bombelj (471 m), leži ledina Krapnik. Na njenem južnem robu je dolinica z manjšim izvirom, ki je okoli 80 metrov stran od železniških tirov. Nekaj metrov pod izvirom je okoli en meter visoka naravna skala rjavkaste barve, ki ima pri tleh presek 70 cm × 55 cm. Na njej je vklesan kvadrat z letnico 1865. Na isti strani, usmerjeni približno proti jugu, so še ostanki pahljačastih črt, ki so najverjetneje ostanek krila beneškega leva. Na to namiguje še razpadla okrogla struktura z blagimi prečnimi črtami na nasprotni strani, ki je najverjetneje nekoč predstavljala avstrijski grb¹. To je star beneški mejnik, ki je v času franciscejske zemljiškokatastrske izmere leta 1819 postal tromejnik katastrskih občin Črnotiče, Podgorje in Prešnica, leta 1865 je postal še mejnik srenj, danes pa je poleg tega še mejnik občin Koper in Hrpelje - Kozina. Na franciscejskih zemljiškokatastrskih načrtih se ta tromeja katastrskih občin imenuje *Rjavo Čamen u Štirni* ali *Štirnica*, prvo ime lahko takoj povežemo z barvo tega mejnika in izvirom. Mejniki ni na vrhu Debelega hriba, kjer je bil pravokotni lom beneške meje in kjer je sredi 18. stoletja glede na karto Vincenza Dinija stal zidani mejni steber. Vendar ni nemogoče, da je nekoč prej beneška meja tekla petsto metrov bolj severozahodno. K temu, da mejnika verjetno niso premikali, govori tudi dejstvo, da so pahljačaste črte oziroma beneški grb usmerjeni proti nekdanji Beneški republiki, ostanki avstrijskega grba pa proti nekdanji Avstriji.

Izsek iz zemljiškokatastrskega načrta katastrske občine Podgorje, katerega osnova je iz leta 1819.

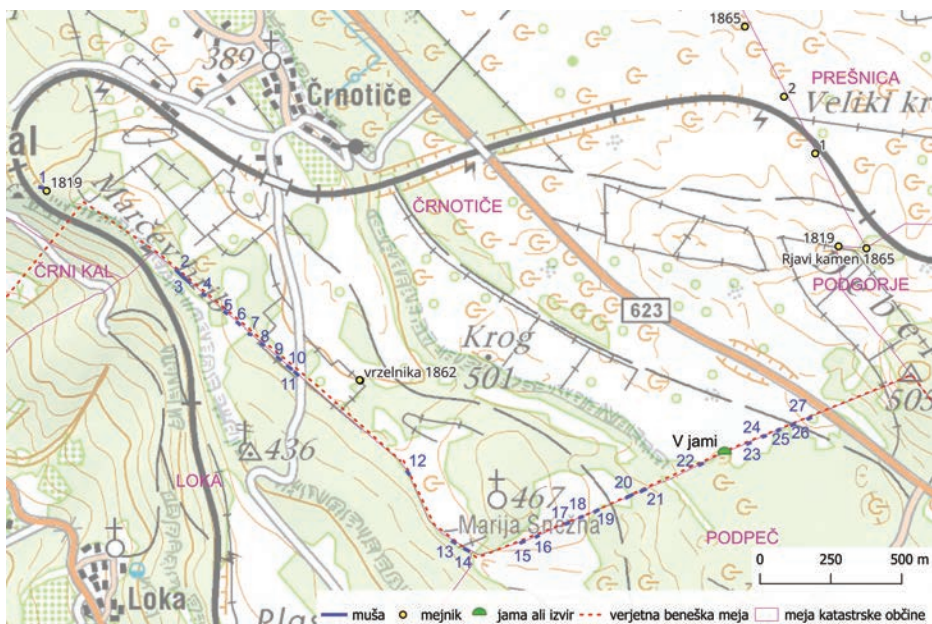
¹ Primerjaj z beneškim levom in avstrijskim grbom, ki sta ohranjena vklesana v naravni skali v bližini naselja Golobi nad Livkom (glej knjižico *Mejniki gospodstev severne Primorske*).

*Ledina Krapnik pod Debelim hribom:
tromejnik katastrskih občin, mejnik srenj in
nekdanji beneški mejnik z obeh strani*

Muše

Po pričevanjih domačinov so v današnji slovenski Istri na nekdanji beneški meji za mejnike uporabljali tudi muše. To so podolgovati kupi kamenja, dolgi okoli 20 m, ki so bili nekdanj visoki okoli enega metra, danes pa so široki od dva do tri metre. Nepoznavalec jih hitro zamenja z ostanki suhih zidov, ki jih je tod okoli veliko. Nekatere muše so tudi znotraj suhih zidov, prepoznamo pa jih po tem, da se na tem mestu suhi zid, tudi ta v dolžini približno 20 metrov, močno okrepi in zraste v višino. Muše naj bi ime dobile ali od domače popačenke za oslico ali od karavan oslovodcev, ki so nekdanj po črnokalskem klancu z osli tovorili blago in so jih imenovali *mussolati*. Muše naj bi se ohranile vsaj na nekdanji beneški meji med Ospom in Socerbom, na mejah katastrskih občin Podgorje in Podpeč ter pobočju Kojnika. V nadaljevanju predstavljamo na terenu popisane muše na južni in zahodni meji katastrske občine Črnotiče, med vrhom Marčev hrib (425 m), južnim pobočjem Marije Snežne (467 m) in Debelim hribom (505 m). Na karti in v kolažu, kjer smo prikazali najbolj tipične primere, so muše oštevilčene z istimi številkami.

Karta na terenu preverjenih muš na mejah katastrske občine Črnotiče

Muše ob meji katastrskih občin Črnotiče z Loko in Podpečjo

Drugi ohranjeni mejniki na Kraškem robu

Po padcu Beneške republike je celotno območje na obeh straneh nekdanje beneške meje, po kratki vmesni francoski vladavini, leta 1813 dokončno prešlo pod avstrijsko vladavino, zaradi česar so se na njem izvajali isti postopki zemljiškokatastrskih izmer in urejanja skupnih zemljišč srenj kot drugod po današnji Sloveniji. Zato so tod na mejah katastrskih občin in mejah nekdanjih srenj, ki jih ponekod tod imenujejo tudi jusi, pred nekaj desetletji pa so nekatere po denacionalizaciji ponovno vzpostavili v obliki agrarnih skupnosti, podobni klesani mejniki, ki se razlikujejo le po letnicah. Mejniki katastrskih občin imajo v okolici Kraškega roba letnico 1818 ali 1819, mejnike srenj pa večinoma krasi poznejša letnica, saj so večino dokončno uredili šele po zemljiški odvezi leta 1848.

Mejniki katastrskih občin iz časa franciscejske zemljiškokatastrske izmere

Mejniki katastrskih občin iz časa franciscejske zemljiškokatastrske izmere v okolici nekdanje beneške meje imajo na vsaki strani napisano ime vasi in pod njo letnico 1818 ali 1819. Občasno je nad imenom vasi izpisano še COMUNE, GEMEINDE ali DORF. Vsi napisi so vklesani z uporabo šablone za črke in številke. Mejniki so izdelani iz apnenca ali peščenjaka.

Začnimo na severni strani nekdanje beneške meje, tik pod Kraškim robom, v vasi Mačkolje pod Socerbom, danes že v Italiji. Do tu je mogoče priti z avtom in si ogledati dva mejnika katastrskih občin iz časa franciscejske zemljiškokatastrske izmere. Prvi je tristrani tromejnik katastrskih občin Mačkolje, Prebeneg in Dolina iz leta 1819, ki je na severnem koncu vasi na robu križišča štirih cest. Izdelan je iz apnenca, visok je 104 cm ter ima presek $43\text{ cm} \times 40\text{ cm} \times 52\text{ cm}$. Še eden iz istega leta, izdelan iz peščenjaka, je vzidan v kamniti zid ob cesti malo južneje od cerkve sv. Jerneja apostola.

Vas Mačkolje, Italija: a) tromejnik katastrskih občin Mačkolje, Prebeneg in Dolina, vzidan na križišču cest, b) mejnik katastrskih občin Mačkolje in Prebeneg, vzidan v kamniti zid ob cesti malo naprej od cerkve sv. Jerneja apostola

Naše drugo podrobno pregledano območje je v okolici vasi Črnotiče, do koder pridemo peš. Na Krapniku, 100 metrov zahodno od starega beneškega mejnika in hkrati tromejnika katastrskih občin, se je v suhem zidu ohranil mejnik katastrskih občin Črnotiče in Podgorje. Mejnik iz apnenca je visok 92 cm in ima presek 25×42 cm, na vrhu je ločno zaključen. Na vsaki strani ima letnico 1819 ter napisa GEMEINDE PODGORJE in GEMEINDE CERNOTICI.

Ledina Krapnik: mejnik katastrskih občin Črnotiče in Podgorje iz apnenca v suhem zidu z obeh strani

Skoraj iz avtomobila si lahko ogledamo še premaknjen mejnik katastrskih občin, vzidan v rob večnamenskega prostora ob Partizanski tiskarni v vasi Gabrovica pri Črnem Kalu.

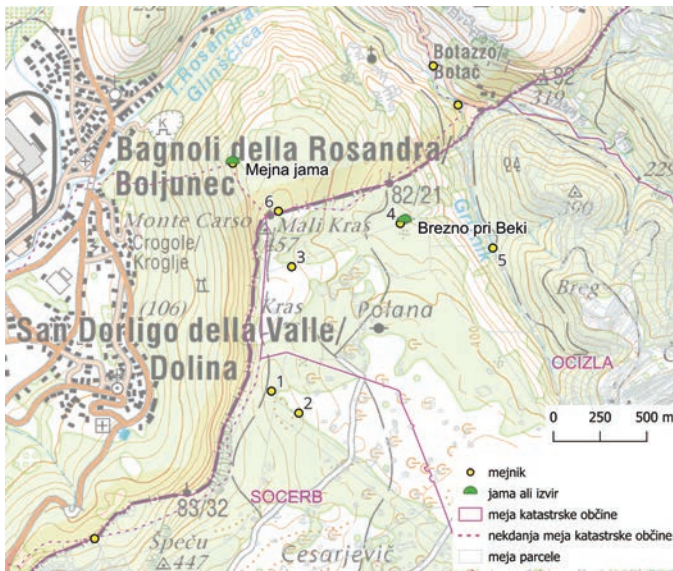
Vas Gabrovica: premaknjeni mejnik katastrskih občin z obeh strani

Srenjski mejniki

Da bi ugotovili, ali gre v resnici za srenjski mejnik, moramo najprej preveriti letnico, ki je vklesana na mejnik. Veliko mejnikov srenj nima napisov in letnic, zato je pri takih odločitvah, za katero vrsto mejnika gre, težja. Ob tem tudi letnica 1818 ali 1819 še ne pomeni zagotovo, ali gre za mejnik samo katastrske občine ali hkrati tudi srenje. Pomagamo si z vpogledom v kataster nepremičnin, v katerem preverimo, ali je mejnik na parcelni meji ali tudi meji katastrskih občin. Če je samo na parcelni meji, je zelo verjetno, da gre za mejo nekdanje srenje.

Omenimo najprej nekaj primerov srenjskih mejnikov z letnico 1819, ki so na Kraškem robu. Ponovno začnemo na njegovem severnem delu: na planoti med Socerbom in Malim Krasom (457 m), ki jo lahko raziskujemo le peš. Tu se je ohranilo šest srenjskih mejnikov Beka z letnico 1819 oziroma 1865. Štirje so na planoti med ledinama Cesarjevič in Polana, eden pod vrhom Malega Krasa in eden v soteski potoka Grižnik. Izpuljena mejnika, ki smo ju na karti označili s števkama 1 in 2, imata letnico 1865 in sta ločevala srenjo Beka od srenje Socerb. Mejniki 3, 4, 5 in 6 nosijo letnico 1819 in so ločevali srenjo Beka od srenje Boljunec. Da gre res za mejnike srenj, ugotovimo po tem, da so danes le na mejah parcel.

Najlažje je mogoče najti mejnik pod vrhom Malega Krasa (št. 6 na karti), ki je ob današnji državni meji, to je okoli 10 m naprej od današnjega državnega mejnika ITA-SLO 82/32 na italijansko stran. Vsi mejniki srenje Beka so visoki okoli 70 cm in so izklesani iz peščenjaka, zato izstopajo iz okolice.

Karta srenjskih mejnikov pod Malim Krasom

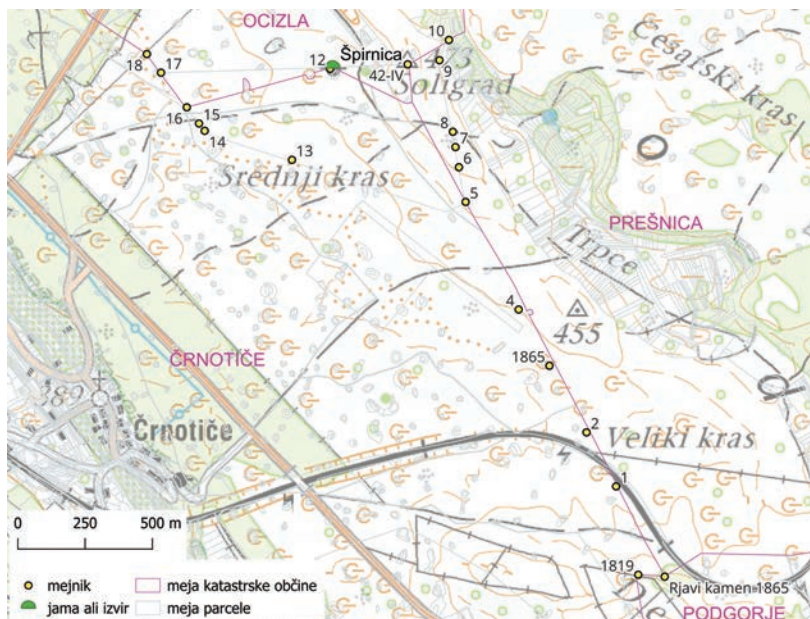

Pod Malim Krasom: srenjski mejniki Beka iz peščenjaka z napisi na obeh straneh

Mejniki srenj so tudi okoli vasi Črnotiče. Prvi mejnik z letnico 1819 je na Kraškem robu na zahodnem pobočju Marčevega hriba (425 m). Njegova lokacija je izrisana že na karti muš. Ta je tik pod planinsko potjo, ki vodi od železnice na vrh Marčevega hriba. Da gre res za srenjski mejnik, je razvidno iz tega, da danes stoji le na parcelni meji. Mejniki je iz apnenca in je visok 53 cm, ima presek 38 cm × 12 cm ter ga krasita napisa GEMEINDE CERNOTICH in DORF CERNICAL z letnico 1819.

Na severozahodnem pobočju Marčevega hriba: srenjski mejnik iz leta 1818 z obeh strani

Karta srenjskih mejnikov nad vasjo Črnotiče

Med Debelim hribom in Soligradom (473 m) na ledinah Veliki in Srednji kras, deloma na meji katastrskih občin Črnotiče in Prešnica, deloma samo na parcelni meji, je ohranjenih več mejnikov srenj iz peščenjaka in apnenca brez napisov, dva pa imata letnico 1865. Eden je prej omenjeni beneški mejnik iz Krapnika, drugi pa je dejansko naravna apnenčasta skala z vklesanim križem na vrhu in letnico. Tisti na mejah katastrskih občin imajo seveda dvojno vlogo, so mejniki srenje in hkrati katastrske občine. Če sklepamo po dveh izpuljenih mejnikih iz peščenjaka, imajo ti povprečni presek med $23\text{ cm} \times 25\text{ cm}$ oziroma $37\text{ cm} \times 34\text{ cm}$, iz zemlje gledajo od 50 do 75 cm, v zemlji pa ga je še 20 do 30 cm. Na nekaterih mejnikih so vidna izklesana zglajena kvadratna polja, na katerih bi pričakovali vklesane napise, vendar jih ni. Na kolažu, na naslednji strani, se to kvadratno polje lepo vidi na mejnikih 15 in 18.

Ledina Veliki kras: naravna skala z vklesano letnico 1865 in križem na vrhu

Vrh Soligrad: levo je italijanski medvojni betonski trigonometrični steber s kvadratnim presekom, ki je danes trigonometrična točka 42-IV-18, desno spodaj pa je izpuljeni mejnik iz peščenjaka.

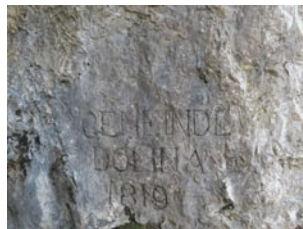

Mejniki srenj brez napisov okoli vrha Soligrad

Jame kot mejniki

Na Kraškem robu sta poleg beneškega izvira Brstenik in manjšega brezna ob zahodnem robu vrtače V jami, ki so ga nekdanje imenovali Črna jama, še vsaj dve jami, ki sta do danes ohranili vlogo mejnih jam katastrskih občin.

Prva z zelo povednim imenom Mejna jama ali italijanskim imenom Jama starih napisov (it. *Grotte delle Antiche Iscrizioni*) je ob planinski poti z vrha Mali Kras v Boljunec, na zahodnem pobočju vrha Mali Kras, danes je v Italiji. To je vodoravna jama, ki ima na vsaki strani vhoda vklesano ime vasi in letnico 1819 franciscejskega zemljiškega katastra. Od takrat je to vogal mej katastrskih občin Dolina in Boljunec, po čemer je dobila tudi ime. Poleg napisov ima tik nad vrhom vhoda vklesan še križ, ki predstavlja samo mejno točko.

Mejna jama pod Malim Krasom, Italija

Nad vasjo Črnotiče pod položnim vrhom Soligrad je brezno Špirnica. Na njegovi južni strani se je ohranil še mejnik iz peščenjaka, ki ima dvojno vlogo mejnika srenje in katastrske občine. Vhod v brezno je vogal meje katastrskih občin Ocizla in Črnotiče še vsaj iz časa franciscejske zemljiškokatastrske izmere, saj je na načrtih iz tistega časa ime te jame že zapisano.

Jama Špirnica pod vrhom Soligrad

Mejniki kot dediščina

Čeprav beneške meje že od leta 1797 ni več, se je njena razmejitev prostora na Kraškem robu z mejami katastrskih občin ohranila vse do danes. Ker so beneško mejo tod dokončno uredili že leta 1523, velja, da so današnje meje katastrskih občin dokaz o petstoletni delitvi tega dela današnje Slovenije. Na meji ali v njeni bližini je mogoče opaziti podolgovate kupe kamenja (muše), klesane mejnike katastrskih občin z napisi iz časa franciscejske zemljiškokatastrske izmere ali poznejše srenjske mejnike ter naravne mejnike, kot so izviri in jame.

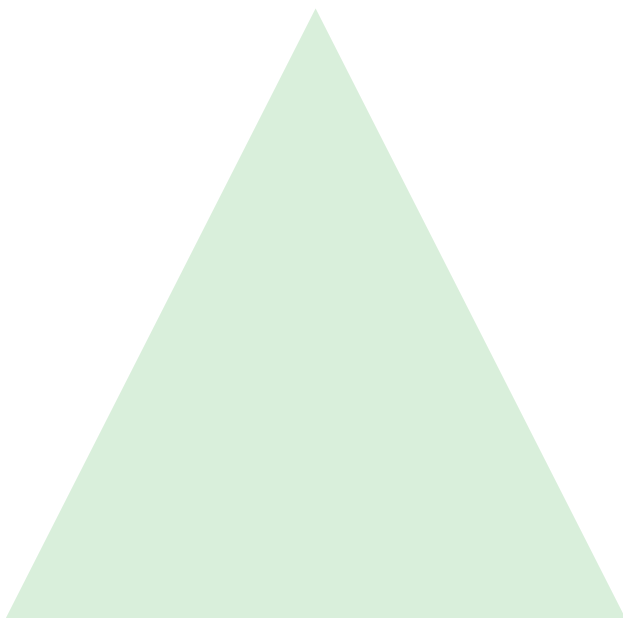
Vsi v tej knjižici predstavljeni in drugi stari mejniki so pomembna tehniška dediščina predhodnikov in so še vedno dokaz o lokacijah mejnih točk, ki so jih postavili pred dvesto ali več leti. Ker današnji zemljiški kataster temelji na franciscejski zemljiškokatastrski izmeri, ki so jo tod izvajali v letih 1818 in 1819, so ti mejniki še vedno veljavne mejne točke, zato jih moramo nujno varovati v naravi tam, kjer so, da jih bodo za geodetsko izmero lahko uporabljali še rodovi geodetov za nami. Tako ima tudi beneški mejnik iz Krapnika še vedno veljavno mejno vlogo. Je eden izmed redkih ohranjenih beneških mejnikov na naših tleh, ki je sčasoma postal mejnik katastrskih občin in srenj ter tako do danes ohranil svojo prvotno vlogo mejnika. Zaradi njegove edinstvenosti smo pri Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije podali pobudo za njegov vpis v Register kulturne dediščine.

Naj bo ta knjižica kot droben prispevek k spoznavanju naše manj znane lokalne geodetske zgodovine, ki je večinoma skrita nedaleč stran od planinskih poti.

Več podrobnosti o mejnikih, omenjenih v tej knjižici, je na voljo v člankih:

Triglav Čekada, M., Bratož - Ježek, B. (2025). ***Ostanki beneške meje na mejah katastrskih občin na Kraškem robu okoli Črnotič.*** Geodetski vestnik, letn. 69, št. 4, str. 459–501, https://www.geodetski-vestnik.com/arhiv/69/4/459_Triglav_Cekada_Bratoz.pdf.

Triglav Čekada, M., Bratož - Ježek, B. (2024). ***Mejna jama in drugi zanimivi katastrski mejniki okoli Socerba in doline Glinščice.*** Geodetski vestnik, letn. 68, št. 1, str. 11–39, https://www.geodetski-vestnik.com/arhiv/68/1/11_Triglav_Cekada_in_Bratoz_Jez.

*Za ogled digitalne knjižice Mejniki na nekdanji beneški meji na Kraškem robu
odčitajte QR kodo*

Knjižica je izdelana v okviru aplikativnega raziskovalnega projekta L2-50090, ki ga sofinancirata:

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR
GEODETSKA UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE

Za ogled digitalnih knjižic odčitajte QR kodo ali uporabite spletno povezavo: <https://gis.si/geodetski-utrinki/>

